

аудит річної звітності та консолідованої звітності [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_844.

13. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики / Пер. з англ. мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховикова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куликов. – К.: Статус, 2007. – 1172 с.

14. Методичні рекомендації щодо визначення вартості чистих активів акціонерних товариств, схвалені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17 листопада 2004 року №485 // Все про бухгалтерський облік. – 2004. - №118. – С. 6-7.

15. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств - емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України (протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. N 99) // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. - №4. – С. 4-5.

16. Положення щодо підготовки аудиторських висновків, які подаються до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку при розкритті інформації емітентами та професійними учасниками фондового ринку, затверджене рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку №1528 від 19.12.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0053-07>.

17. Методичні рекомендації щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та іншої звітності недержавного пенсійного фонду та адміністратора недержавних пенсійних фондів, затверджені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.12.2005 р. №5203 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19 жовтня 2006 р. №6338) // Аудитор України. – 2006. - №21. – С. 4-5.

18. Методичні рекомендації щодо формату аудиторських висновків за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності ломбарду та звітності фінансової компанії за рік, затверджено розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 29 грудня 2005 р. №5224 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19 жовтня 2006 р. №6337) // Аудитор України. – 2006. - №20. – С. 3-5.

19. Методичні рекомендації щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних страховика, затверджені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 грудня 2005 р. №5204 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 12 жовтня 2006 р. №6313) // Аудитор України. – 2006. – 319. – С. 3-5.

20. Методичні рекомендації щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних кредитної спілки та об'єднаної кредитної спілки, затверджені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 грудня 2005 року №5202 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 12 жовтня 2006 року №6314) // Аудитор України. – 2006. - №20. – С.4-5.

21. Методичні рекомендації щодо взаємодії між інспекторами з банківського нагляду Національного банку України та зовнішніми аудиторами, схвалених постановою Правління Національного банку України від 29 квітня 2004 р. № 191 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0191500-04>

22. Положення про порядок подання банками до Національного банку України аудиторських звітів за результатами щорічної перевірки фінансової звітності, затверджене постановою Правління Національного банку України від 9 вересня 2003 року №389 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0871-03>

23. Шалімова Н.С. Специфіка договору на проведення аудиту та цивільно-правової відповідальності аудиторів / Н.С.Шалімова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки, Вип. 12, Ч.І. – 2007. - С. 248 – 260.

Рецензент докт. екон. наук, професор Г.Н. Давидов

65.011.44

*Амельченко Т.В., к.е.н., доцент, Чайлякова Д.І., студент,
Кримський економічний інститут
КНЕУ імені Вадима Гетьмана, м. Сімферополь*

ПРИБУТКОВІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У системі ринкового механізму господарювання рентабельності належить одне з центральних місць. Особливістю даної економічної категорії як елемента цього механізму є комплексний характер, різноманітність виконуваних функцій. Найчастіше рівень рентабельності розглядається як головний оцінний показник з нормою прибутку в головній ролі. Рентабельне ведення виробництва та отримання прибутку виступають важливим стимулом розвитку господарств. Підприємництво як один з основних факторів прогресу в умовах ринку не випадково визначається як діяльність,

спрямована на отримання прибутку. Закони ринкової економіки не дозволяють виробляти продукцію, реалізація якої приносить збиток. Щоб зробити висновок про рівень ефективності роботи підприємства, отриманий прибуток необхідно порівняти зі зробленими витратами. Тому у ринковій економіці на перше місце виходить фінансовий блок показників ефективності, в основі яких лежить прибуток. Дослідженням проблеми показників рентабельності приділяли значну увагу такі вітчизняні і зарубіжні вчені: Ласій В.Г., Поддєрьогін А.М. та інші. Наприклад, Ласій В.Г. визначає рентабельність як «відносну дохідність підприємства, вимірювану у відсотках, до витрат коштів або капіталу з різних позицій» [3, с.138]. Поддєрьогін А.М. рентабельність безпосередньо пов'язує з прибутком, але зазначає, що її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку, адже «рентабельність - це відносний показник, тобто рівень прибутковості, що вимірюється у відсотках» [1, с. 107].

Метою статті є уточнення системи показників рентабельності стосовно сучасного стану ринкової економіки, вивчення сукупності факторів, які впливають на рівень прибутковості виробництва, обґрунтування напрямків підвищення ролі рентабельності в сучасному механізмі господарювання.

Проблема ефективності займає одне з центральних місць серед сукупності проблем, що стоять перед суспільством. Особливо актуальною ця проблема стає на сучасному етапі розвитку економіки у зв'язку зі зростанням дефіциту сировинних ресурсів, посиленням конкуренції, глобалізацією бізнесу, збільшенням підприємницьких ризиків. Звідси, вивчаючи кінцеві фінансові результати діяльності підприємства, важливо аналізувати не тільки динаміку, структуру, чинники та резерви зростання прибутку, але і співвідношення ефекту (прибутку) з наявними або використаними ресурсами, а також з доходами підприємства від його звичайної та іншої господарської діяльності [2, с. 127].

Прибуток є не тільки джерелом забезпечення внутрішньогосподарських потреб організації, але й набуває все більшого значення у формуванні бюджетних ресурсів, позабюджетних і благодійних фондів. Прибутковість господарюючого суб'єкта характеризується абсолютними і відносними показниками. Абсолютний показник прибутковості - сума прибутку (доходів). Відносний показник - рівень рентабельності. Абсолютні показники дозволяють проаналізувати динаміку різних показників прибутку за ряд років. При цьому слід зазначити, що для отримання більш об'єктивних результатів слід розраховувати показники з урахуванням інфляційних процесів. Відносні показники менше піддані впливу інфляції, адже являють собою різні співвідношення прибутку і вкладеного капіталу, або прибутку і виробничих витрат. Для оцінки рівня ефективності функціонування підприємства найчастіше використовують відносні показники - показники рентабельності (прибутковості, прибутковості) [3, с. 139].

Рентабельність - це ступінь прибутковості, вигідності бізнесу. Вона вимірюється за допомогою цілої системи відносних показників, що характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності (виробничої, комерційної, інвестиційної і т.д.), вигідність виробництва окремих видів продукції і послуг.

Рентабельність - це відносний показник ефективності роботи підприємства, який у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Рентабельність має кілька форм модифікацій в залежності від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовуються в розрахунках [4, с. 43].

Поддєрьогін А.М. зазначає, що різні варіанти обчислень прибутку, поточних витрат, авансованої вартості, якими користуються для розрахунку рентабельності, зумовлюють наявність значної кількості показників рентабельності [1, с. 107].

На рис. 1 наведено класифікацію показників рентабельності [1, с. 108].

Як зазначає Покропивний С.Ф., перш за все виділяють рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу) і рентабельність продукції. Рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу) визначається в декількох модифікаціях: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність акціонерного капіталу. Рентабельність активів (P_a) характеризує ефективність використання наявного майна підприємства та обчислюється за формулою:

$$P_a = \Pi_{з(ч)} / K_a * 100,$$

де $\Pi_{з(ч)}$ - загальний (чистий) прибуток підприємства за рік;

K_a - середня сума активів за річним балансом.

Обчислюється цей показник, виходячи із валового (до оподаткування), або чистого (після оподаткування) прибутку.

Рентабельність власного капіталу ($P_{в.к.}$) відображає ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів:

$$P_{в.к.} = \Pi_{ч} / K_{в} * 100,$$

де $\Pi_{ч}$ - чистий прибуток підприємства;
 $K_{в}$ - власний капітал.

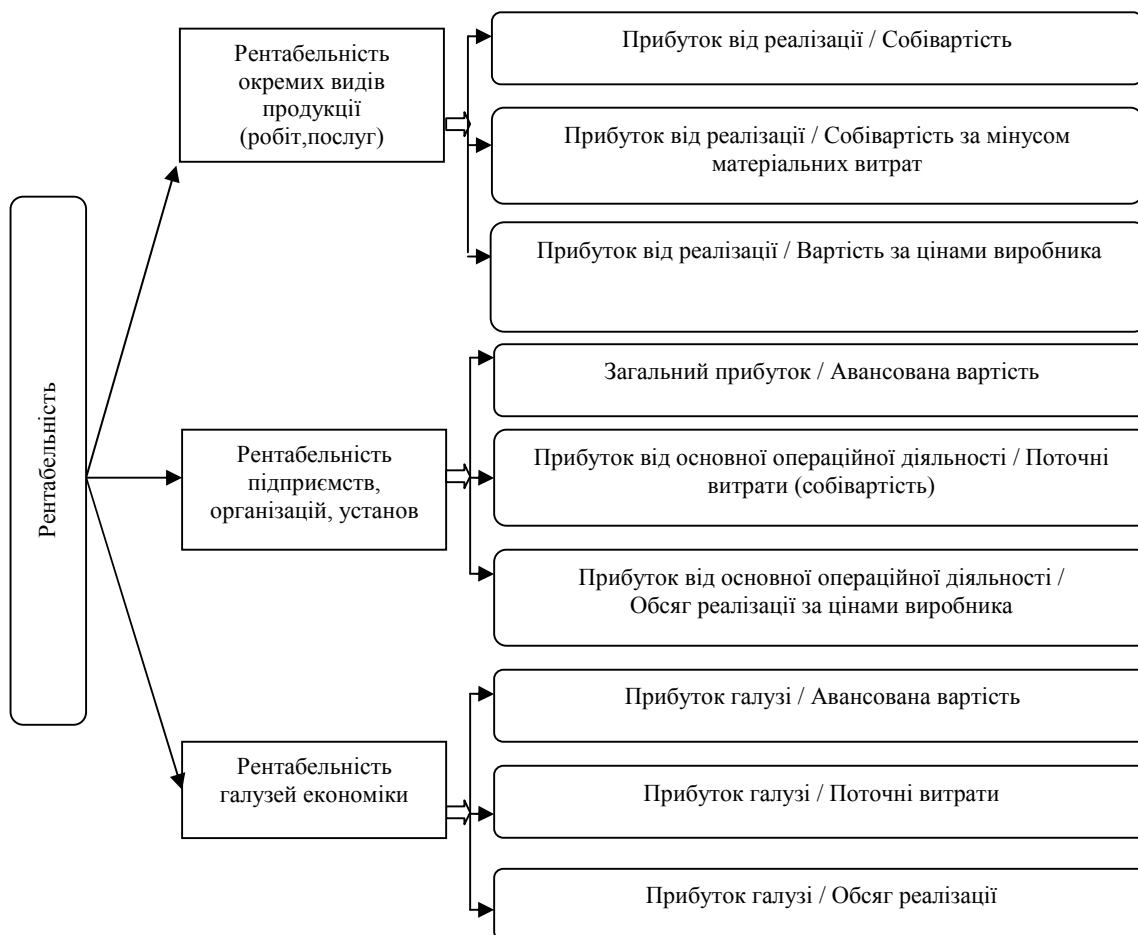

Рис. 1. Класифікація показників рентабельності

Рентабельність акціонерного капіталу ($P_{а.к.}$) свідчить про верхню межу дивідендів на акції та обчислюється за формулою:

$$P_{а.к.} = \Pi_{ч} / K_{с} * 100,$$

де $K_{с}$ - статутний капітал (номінальна вартість проданих акцій).

Рентабельність продукції ($P_{п}$) характеризує ефективність витрат на її виробництво і збут. Вона визначає відношення прибутку від реалізації продукції ($\Pi_{р.п.}$) до загальної її собівартості за той же період ($C_{р.п.}$), тобто

$$P_{п} = \Pi_{р.п.} / C_{р.п.} * 100$$

Рентабельність продукції можна обчислювати також як відношення прибутку від реалізованої продукції до загального обсягу. У багатомоноклітурному виробництві поряд з рентабельністю всієї продукції визначається також рентабельність окремих її різновидів. Рентабельність одного виробу (P_i) розраховується за наступною формулою:

$$P_i = (\Pi_i - C_i) / C_i * 100,$$

де Π_i , C_i - відповідно ціна і собівартість i-го виробу [5, с. 178-179].

Показник рентабельності є одним з основних критеріїв оцінки ефективності роботи підприємства, його підвищення характеризує мета підприємства будь-якої галузі в ринковій економіці, зростання рентабельності сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства.

В ринковому механізмі господарювання рентабельність виробництва відіграє провідну роль. Без прибутку не може існувати ні бізнес, ні підприємництво. Тому рентабельність виробництва – це перш за все генератор ринкової системи. Рентабельність виробництва буде виконувати в повній мірі притаманну їй функцію провідної ланки механізму господарювання при умові досягнення такого рівня, при якому товаровиробники будуть отримувати прибуток, розмір якого буде достатнім для здійснення накопичення в необхідних розмірах і стимулювання всіх учасників процесу виробництва.

Література

1. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : підруч. / А.М. Поддєрьогін.- К. 2002 – С. 107-108
2. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни. - 2-ге вид., випр. і доп. / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. - К.: Знання-Прес, 2006. - 287с.
3. Ласій В.Г. Про динамічні показники «Внутрішньої норми доходу та рентабельності капітальних вкладень» // Актуальні проблеми економіки.-2004.-№4-С. 137-141.
4. Бец М. Планирование рентабельности производства / М. Бец // Экономика Украины. -2000.-№2-С. 41-46.
5. Экономика предприятия : учеб. / Под общ. ред. д-ра экон. наук, проф. С. Ф. Покропивного. — Пер. с укр. 2-го перераб. и доп. изд. — К.: КНЭУ, 2002.

Рецензент докт. экон. наук, профессор С.П. Наливайченко

657.633.5: 338.486.3

*Плугарь Е.В., соискатель,
ТНУ им. В.И. Вернадского, г. Симферополь*

МОТИВАЦИОННЫЙ МЕХАНИЗМ КОНТРОЛИРОВАНИЯ ПРОЦЕССОВ ОБСЛУЖИВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННОГО КОМПЛЕКСА

Для большинства людей контролирование означает ограничение, принуждение, подчинение, ущемление личных интересов и, таким образом, вызывает отрицательную реакцию. По этому поводу в своем классическом труде «Основы менеджмента» М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури указали следующее: «Если спросить менеджера, что означает слово «контроль», то чаще всего услышишь: «Это то, что позволяет держать людей в определенных рамках». В некотором смысле это так и есть, поскольку один из аспектов контроля действительно заключается в обеспечении подчинения. Но сводит контроль к действиям, ограничивающим негативное поведение, означает упустить из виду основную цель этой функции в менеджменте» - обеспечение достижения целей предприятия [1, с. 366]. Вместе с тем, результаты контроля, в соответствии с теорией Портера-Лоулера являются необходимым условием для мотивации персонала, т. к. именно результат (степень достижения цели) ведет к удовлетворенности трудом, и работник стремится повторить то производственное поведение, которое привело к возникновению этого чувства. В этом смысле эффективность системы мотивации определяется эффективностью системы контроля.

Мотивация к труду и связанное с этим состояние организационной культуры являются значительными факторами успеха любого предприятия, а особенно туристско-рекреационного комплекса, которые в большей степени зависимы от эффективности межличностных отношений работника и клиента. Уровень обслуживания является одним из главных аргументов возвращения клиента в место предыдущего отдыха. Как указывают российские ученые Саак А.Э., Пшеничных Ю.А. «в первый раз потребителя можно завлечь хорошей рекламой, богатым интерьером, но во второй раз он приходит, как правило, благодаря профессиональной работе персонала и качественному обслуживанию, полученному ранее. Высокий уровень мотивации сотрудников рекреационных предприятий для их качественной работы не просто является желательным с организационной точки зрения, а жизненно необходим, так как прямо отражается на эффективности деятельности всей организации» [2, с. 208]. Вопросы мотивации труда и организации заработной платы на предприятиях туристско-рекреационного комплекса в своих работах рассматривают отечественные и зарубежные ученые Дядечко Л.П. [3], Пуцентейло П.Р., М. Райли, Саак А.Э., Пшеничных Ю.А., Чудновский А.Д. [4], Е. Агамирова и др. Однако, методика учета использования результатов внутреннего контроля как важного источника информации об эффективности процессов и работы персонала требует дополнительного исследования.

Цель статьи – разработка мотивационного механизма для персонала, осуществляющего обслуживание рекреантов, через совершенствование системы оплаты труда на основе результатов контролирования его работы.

Мотивация – это процесс побуждения самого себя и других к деятельности, направленной на достижение индивидуальных целей и общих целей организации [1, с.338]. Вместе с термином «мотивация» в научной литературе используют термин «стимулирование» как процесс воздействия на мотивацию работников через систему стимулов – материальных и нематериальных вознаграждений и поощрений, призванных привести в действие мотивационный механизм